

СПАРТА, ТЕБА И АТИНА У ПЕРИОДУ ОД 385. ДО 371.

Хегемонија Спарте (386 - 379)

Спарта заузима Мантинеју (385)

Спарта је после Коринтског рата постепено почела да преузима вођство у Грчкој. Најпре је настојала да учврсти свој положај на Пелопонезу, а затим Спартанци су одлучили да казне оне своје савезнике који су током рата били њихови непријатељи.

Прво је била погођена Мантинеја, која се наводно у току рата радовала неуспехима Спарте и тајно достављала храну највећем спартанском непријатељу — Аргосу. Спарта је наредила Мантинеји да поруши бедеме, а како су ови одбили наређење, Лакедемоњани су опсели град (385). Мантинејани су били принуђени да се предају јер је река која је текла кроз град, пошто су Спартанци поткопали темеље града, успела да поплави улице. Порушени су зидови града, а становници су расељени у четири села, како је било раније.

Исте године када је заузела Мантинеју, Спарта у Флијунт враћа изгнанике.

Однос Спарте и Халкидичког савеза

У Северној Грчкој појавио се у то време нови противник Спарте — Халкидички савез са Олинтом на челу. Наиме, изасланици Аканта и Аполоније на састанку Пелопонеског савеза позивају Спарту и савезнике у борбу против Халкидичког савеза. Том приликом упозорили су Пелопонежане да у састав тог савеза улазе већина градова Халкидика, а почели су му се прикључивати и градови са македонске територије (Пела), јер је у то време македонски краљ Аминта био потиснут са знатног дела своје територије од стране Илира. Овај савез је располагао многобројним лукама и рудницама злата, тако да је био знатно јачи од постојећих савеза. Изасланици су истакли да је Халкидички савез започео преговоре са Атином и Тебом о заједничком отпору према Спарти. Ово је било довољно да се Пелопонежани одлуче на рат и реорганизују војску савеза. Предложено је да савезничке државе могу заменити опремање војних контингента новчаном уплатом: егински триобол за човека или за коњаника платити као за четири хоплита. У случају да је нека држава избегавала да подмири своје обавезе, Лакедемањани су имали право наплатити јој казну. Такође је образовано десет војних округа:

- први округ је сачињавала територија Спарте
- од другог до седмог разне области Пелопонеза: Аркадија, Ахаја, Елида, Арголида, Коринт са Мегаром, Сикион, Флијунт, изузев Акарнаније
- девети Фокида и Локрида
- десети Беотија.

Године 382. Спартанац Еудамида је послат на Халкидик. Он узима Потидеју као базу за организовање даљих ратних операција. Исте године Фебид је послат као подршка своме брату Еудамиду на Халкидик. Међутим, позван од стране тебанске олигархије, Фебид изненада упада у Тебу и заузима Кадмеј, сместивши у тврђаву спартански гарнизон. Том приликом Тебанац-демократа Исменија је заробљен, потом одведен у Спарту и погубљен. Остале демократе, њих три стотине са Пелопидом и Андрокидом на челу, уточиште су нашле у Атини. Пошто су многи негодовали због ове акције, Спартанци су, да би смирили ситуацију у Хелади, наводно осудили Фебида и казнили га великом новчаном казном. Међутим, свој гарнизон нису повукли из Кадмеје.

У међувремену Телеутија, брат спартанског краља Агесилаја, је послат на Халкидик. За своју ствар придобио је и македонског краља Аминта. У пролеће 381. г. поред бедема Олинта одиграла се битка у којој је спартанска армија потпуно поражена и растурена. Том приликом погинуо је и Телеутије, који се истакао у Коринтском рату. Спарта је била приморана да прикупља другу војску још већу од претходне.

Пелопонежани су на Халкидик послали спартанског краља Агесиполида. Он је успео заузети Торону, али је после болести умро. Место Агесиполида на Халкидик долази хармост Полибијад. Полибијад је сматрао да је најбоље применити тактику дуге и исцрпљујуће опсаде. Тако је лета 379. после две године опсаде освојен Олинт, када су у граду биле потрошене последње залихе хране. Халкидичка лига је распуштена, македонски градови су враћени македонском краљу, а Олинт и други градови Халкидика присиљени су да уђу у спартански савез.

Спартанска опсада Флијунта (381 - 379)

Под изговором да демократи Флијунта вређају лакофиле, ефори су организовали поход на овај град. Пелопонежане је предводио сам Агесилај. Он је Флијунћанима поставио захтев да предају акропољ и да допусте постављање спартанског гарнизона у град. Становници Флијунта одлуче да пруже отпор и скоро две године су одолевали нападима Агесилајеве војске. Град је био приморан на предају јер није имао хране.

Током лета 379. г. моћ Спарте била је на врхунцу. Она је под својом влашћу држала скоро целу Грчку. Ксенофонт о томе каже следеће:

Тако су Лакедемоњани постигли то да су им се потпуно покорили Тебанци и остали Беоћани, да су Коринћани постали ода ни савезници, да су се смирили Аргивљани, да су Атињани остали потпуно изоловани, а они савезници који су се непријатељски односили према њима били су укроћени. Сад су они били коначно уверени да је њихова моћ трајно и неразориво утврђена.

(Хеланика V, 3, 27)

Обнова Беотског савеза (379)

Крајем јесени 379. г. избио је устанак у Теби који је начинио прекретницу у историји спартанске власти у Грчкој. Овај устанак су припремили тебански изгнаници, иначе демократи који су се налазили у Атини. На челу устаника налазио се Пелопида (Ксенофонт тврди Мелон). Он је са својим пријатељима, наводно је било само седам људи, тајно отишао у Тебу и током ноћи побио руководиоце владајуће олигархијске партије. Затим су завереници из затвора пустили своје присталице, похашшене демократе, наоружали их и позвали остале грађане на устанак. Потом су напали Кадмеју, где је био смештен тебански гарнизон, који је убрзо био приморан да се преда.

На првом заседању тебанске скупштине, на предлог једног од учесника устанка — Епаминонде, остали организатори устанка су проглашени за спасиоце и добротворе, обновљена је демократија, као и Беотски савез.

Беотски савез је сада представљао демократску државу организовану на бази синојкизма. Становници свих беотских градова учествовали су у општебеотској влади, на избору архонта-епонима, чланова општебеотског већа, беотарха и на гласању у општебеотској скупштини која се састајала у Теби. За ту организацију је било тешко придобити само Орхоменос, Теспију и Платеју, јер су се у њима дуго задржавали велики спартански гарнизони и господарили спартански хармости.

Спартанци, сазнавши за преврат у Теби, одмах су послали казнену експедицију под вођством краља Клеомброта. Међутим, Атињани су им већ били препречили пут за Беотију кроз Елеутеру, па су Спартанци били приморани да крену по тешкој зими преко планине Китерон. Пошто није имао везу са позадином, спартански краљ се није одлучио да нападне Тебу, већ је појачао спартанске гарнизоне у Платеји и Теспији. Почетком зиме спартански краљ се вратио на Пелопонез, а спартански хармост Сфодрије у Теспији, „самоиницијативно” је одлучио да са војском крене према Пиреју, чија утврђења још нису била довршена. На знак узбуне сви атински грађани се наоружају и припреме на одбрану. Спартанци су били приморани да одустану од напада и повуку се. Овај инцидент је послужио као повод за отворен раскид између Атине и Спарте и почетак новог рата у Грчкој.

Други атински поморски савез (378)

Атина је после Анталкидиног мира била изолована, али је и после овог мира успела да обнови градске бедеме и Дуге бедеме и поново је располагала флотом од око 100 бродова. Враћена су јој острва Лемнос, Имброс и Скирос, а пошто јој је веран остао и Визант, Атина је у потпуности контролисала поморски пут у Црно море. Атина је имала јак ослонац у Тракији, а пријатељске везе сачувала је и са Родосом, Хиосом и Лезбосом, где су се сачували демократски режими.

Године 378., тачно 100 година после оснивања првог, основан је Други поморски савез. Пет полиса с демократским уређењем који су према Атини били пријатељски расположени — Хиос, Митилена, Метимна, Визант и Родос — одлучили су да са Атином склопе споразум о трајном војном савезу — симахији. Споразум је на предлог Аристотела из Маратона, једног од вођа атинске демократије, био потврђен на атинској народној скупштини 377. године.

Савез је образован с циљем да се Лакедемоњани принуде да Хелене оставе да живе у миру слободни и аутономни.

Савезници су признали атинској држави приоритет у савезу и њену водећу улогу у усмеравању спољне политике. Атински стратежи су признати као једини извршиоци свих задатака који су се налазили пред савезом. С друге стране, савезници су у уговору јасно прецизирали сва евентуална нарушавања њихове аутономије од стране Атињана. Овим су се желели обезбедити од понављање праксе Атичко-делског поморског савеза који се сачувао у веома негативној успомени.

На челу савеза налазила су се два пуноправна органа — атинска народна скупштина и синедрион савезника, који су заједнички руководили пословима савеза. Синедрион је представљао тело са сталним седиштем у Атини. Свака савезничка држава, осим Атине, имала је по један глас у њему, а све одлуке доношене су већином гласова. Свако савезничко питање морало је да добије дозволу оба органа, нарочито када се радило о питањима објаве рата, склапања мира, примања нових савезника...

Новчана давања сада су, за разлику од ранијег фороса, представљала добровољни допринос за ратне потребе и названа су *синтаксис* или улог. Висина синтаксиса је сада била знатно нижа од фороса. На пример, Еретрија је сада давала око 5 таланата, док је њен форос у време Пелопонеског рата износио 15 таланата.

Спарта, Атина и Теба у периоду од 377. до 371.

Битка код Наксоса (376)

У периоду од 378. до 377. спартански краљ Агесилај организује два безуспешна похода на Беотију.

Године 376. Спарта одустаје од напада на Беотију и своје снаге за борбу концентрише на мору. Желела је преузети поморску блокаду Атине на простору

између Егине, Скироса и Андроса, с циљем да спречи снабдевање Атине житом и на тај начин сломи њен отпор. Међутим, у битки код Наксоса, октобра 376. године, атински стратег Хабрија је успео да потпуно потуче пелопонеску флоту. Говорећи о овој битки Диодор каже:

Без обзира на то што је Хабрија потукао непријатељску флоту и преостале бродове непријатеља натерао у бегство, он је потпуно одустао од њиховог гоњења. Добро је памтио случај кад је после битке код Аргинуса 406. г. п. н. е. народ уместо награде за победу осудио стратега на смрт, окрививши их зато што нису сахранили тела оних који су погинули у поморској битки. Зато је одустао од прогона и сав се посветио спасавању грађана који су се још држали на води. Живе је примио на бродове а мртве сахранио. Да није морао водити рачуна о томе он би без муке уништио целу непријатељску флоту

(Диодор, XV, 34-35)

Хабрија који се у Атину вратио са великим пленом у новцу, ратним бродовима и заробљеницима, дочекан је уз изванредне почести — подигнута му је статуа и дарован златни венац.

Победа код Наксоса имала је велики значај за Атину и савезнике, јер су након ове убедљиве победе њима почели прилазити многи аутономни градови са обала и многа острва. Атињанима није било довољно само Егејско море, већ је њена флота опловила Пелопонез под командом Тимотеја и придобила Кефаленију и акарнанске градове за улазак у Атински савез. Ксенофонт пише да је укупан број чланова порастао на 52.

Године 375. Беотија напада Фокиду, а Спарта у помоћ Фокиди шаље спартанског краља Клеомброта. У бици до које је дошло Беоћани су извојевали победу, док је сам спартански краљ изгубио живот.

Мировни конгрес у Спарти (374)

После успеха Беоћана у ратним операцијама 378 - 375., као и Атињана 376. и 375., Спарта се нашла у тешком положају. За помоћ се обратила персијском цару Артаксерксу, као и тиранину Сиракузе Дионисију. Године 374. у Спарти је одржан мировни конгрес на ком су, поред осталих, присуствовали и персијски и сиракушки делегати. Тада је Спарта понудила да призна Атински поморски савез и да повуче своје војне гарнизоне из беотских градова — Теспије, Платеје, Орхомена. Мир је одговарао и Атини јер је финансијски била исцрпена. Мировни уговор је потписан. Атињани су славили победу, као и Тебанци. Међутим, Диодор каже да су потписнице овог мира само кратко чувале мир а затим наставиле рат.

Рат се наставља у време мира, а атински стратег Ификрат у овом периоду заузима Коркиру.

Мировни конгрес у Спарти (371)

После извесног времена Спарта се покајала што је прекршила мировни уговор из 374. г. и послала је Анталкиду код персијског цара да моли за помоћ. У лето 371. Спарта је поново сазвала мировни конгрес. Ксенофонт који је желео да прикрије пораз Спарте, приказао је Атињане као иницијаторе овог скупа коме је, поред делегације Персије и Дионисија Сиракушког, присуствовао и македонски краљ Аминта. Атињани, које је заступао Калистрат, су пристајали на мир само под условом признавања Атинског поморског савеза. Персија је била забринута збивањима око Египта, који се био отцепио од ње, тако да није имала времена да се озбиљније ангажује око прилика у Грчкој. Спарта се

морала обавезати да ће поново повући своје гарнизоне из запоседнутих градова, а Епаминонда, који је присуствовао као члан тебанске делегације, предложио је да се да аутономија чак и градовима Лаконије. Овим разгневљен, спартански краљ Агесилај из списка потписаника за мир избацио је Тебу. Овим миром учињен је крај претензијама спартанске олигархије на превласт у Грчкој.